

Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımı ve Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türkiye Bölgesel Planlama Uygulamasına Etkileri

Gamze BULMUŞ^{1*}, Erkan POLAT²

¹Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, 32260, Isparta, Türkiye.

²Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 32260, Isparta, Türkiye.

* e-mail: gamzebulmus@gmail.com

Öz

Küreselleşme etkileri sonucunda bölge ve bölgesel gelişme kuramları değişmiş ve yeni kavramlar oluşmuştur. Bu makalede; yeni gelişen Yeni Bölgeselcilik anlayışının oluşturduğu etkilerden bahsedilerek, bölge için önerdiği politikalar ile Türkiye’de uygulanan bölgesel planlama çalışmaları incelenmiştir. Yeni Bölgeselcilik anlayışının bölgesel stratejik araçlarından biri olan (bölgesel) kalkınma ajanslarının bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma açısından önemine değinilmiş ve ajansların ortaya çıkış süreci ve görevleri irdelenmiştir. Türkiye’de bölgesel planlama çalışmalarında Yeni Bölgeselcilik anlayışının araçlarının planlamaya yön vererek uygulamaya dökülmesi önerilmiştir. Elde edilen inceleme sonuçları doğrultusunda Türkiye’de uygulanan bölge planlarına ve bölgesel gelişim politikalarına yeni bir bakış açısı sağlanması hedeflenmektedir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak Türkiye’deki bölgelerin bölgesel olarak gelişimi ve diğer ilgili çalışmaların yapılabilirliği için bölgesel kalkınma ajanslarına belirli bir rol verilmesi önermesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel planlama, yeni bölgeselcilik, bölgesel kalkınma ajansları.

New Regionalism Approach and Impacts of Regional Development Agencies on the Regional Planning Practice of Turkey

Abstract

As a result of the impacts of globalization, the theories on region and regional development have changed and new concepts have emerged. In this article, while stating impacts of newly emerging New Regionalism Approach, policies proposed for the region and regional planning implementations in Turkey has been searched. The importance of (regional) development agencies, which is a strategic tool of the new Regionalism Approach has been determined regional planning, regional development and their emergence process. It was proposed that in regional planning studies in Turkey tools of the new Regionalism approach should be merged to the practice by directing planning. Results achieved, a provision of a new perspective for regional plans implemented and policies of regional development was targeted. Departing these results, for development of the regions as a region and availability of realizing other related studies, the proposal of a significant role assignment to regional development agencies was made.

Keywords: Regional planning, new regionalism, regional development agencies.

Atıf/Citation: Bulmuş, G. ve Polat E. (2020). Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımı ve Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türkiye Bölgesel Planlama Uygulamasına Etkileri. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(2), 293-308.

DOI: [10.30785/mbud.588842](https://doi.org/10.30785/mbud.588842)

1. Giriş

Küreselleşme sürecinde bölge kavramı değişimi ve ulus devlet olgusu etkileri yerelleşme ve bölgeselleşme kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Küreselleşme ve bölgeselleşme hareketleri ile Postmodernizm ve Post-Fordist üretime geçiş ile değişimler oluşmuştur. Bu değişimler ile geleneksel bölge kavramı değişimi ile yerini yeni bölgeselleşmeye bırakmış ve bölge üzerindeki yaklaşımlar Yeni Bölgeselcilik yaklaşımını benimsemeye başlamıştır. Dünyada son zamanlarda ortaya çıkan bölgesel kalkınma kuramlarından birbirini etkileyerek Keynesyen, Neo-Liberal ve Yeni Bölgeselcilik kuramları ortaya çıkmıştır. Yeni Bölgeselcilik, bölgelerin uluslararası piyasa çabalarında yetersizlikleri ortaya çıkarılmış ve devletin gerektiği kadar rol aldığı bölgesel ve yerel girişimlere önem verilmesi ile karma özellikte bir kalkınma anlayışıdır. Yeni Bölgeselcilik ile birlikte yerel kaynaklarıyla bölgelerin gelişimi ve ulusal düzeyde kalkınma politikaları, katılımcılık ilkesi ile bölgesel kalkınma politikaları olarak değişim göstermektedir. Böylelikle Yeni Bölgeselcilik bölgesel politikaların gelişimine yön vermek için bölgelerin rekabet gücü sağlanmasını, bölgesel kalkınma ajansı kurulmasını, yönetim modeli uygulanmasını ve inovasyon ili yenilikler sağlanması için yeni araçlar ortaya çıkarmıştır. Yeni Bölgeselcilik, mekânsal olarak da değişimlere neden olmuştur. Çalışma evreninde bölgesel gelişme kuramlarından en güncel olan Yeni Bölgeselcilik anlayışı ve ortaya çıkan değişimler Türkiye ve bazı diğer ülke örnekleriyle açıklanmış ve bölge planlarında etkileri ele alınmıştır. Avrupa'da Yeni Bölgeselcilik hareketleri, kalkınma amacıyla büyük ölçekli üretim yapan firmalar, AR-GE, yönetim danışmaları ve finans binaları gibi alanlara etkisini göstermiştir. Avrupa'da bölgesel gelişim için ekonomik sosyal ve çevre ihtiyaçlarını karşılayamaması, bölge gelir düzeyinin azalması ve bölgelerarası dengesizliğin artması ile Yeni Bölgeselcilik anlayışı benimsenmiştir (Erzi, 2004).

Yeni bölgeselcilik yaklaşımının yansıması olarak (bölgesel kalkınma ajansları kurulması ile bölgedeki içsel dinamikleri yönetim anlayışıyla birlikte ele alabilecek bir bölgesel kalkınma anlayışının benimsenmesi ve bölgesel kalkınmanın ülke genelinde bölgesel dengesizliklerin azaltılması sağlanabileceğini savunmaktadır. Bu kapsamda, Yeni Bölgeselcilik akımı ile ortaya çıkmış kavramlar ile ve stratejik bir aracı olan (Bölgesel) Kalkınma Ajansları irdelenmiştir. (Bölgesel) kalkınma ajansları (BKA), Yeni Bölgeselcilik anlayışında yerel aktörlerin katılımı ile yerel politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında ve bölgenin gelişme stratejilerinin oluşturulması amacı ile görev almaktadır.

Avrupa Birliği'nde kalkınma ajansı uygulamalarında tüm ekonomik aktörlerin katılımı ile ekonomik programların hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlamayı amaçlar. Dünyada ortak projeler hazırlamak için kalkınma ajansları bölgesel kalkınmanın sağlanması ve yerel programlar geliştirmek için bazı kurumlar altında birleşmişlerdir.

Kalkınma ajansları, 1930'lu yıllarda hükümetten bağımsız sınırları belirlenmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik özelliklerini geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Rekabet gücünün artması ve özellikle ekonomik gelişme için ilk olarak Avrupa ülkelerinde kurulmuştur. Yeni Bölgeselcilik teorisinin bölge düzeyinde stratejik aracı olarak bölgesel kalkınma ajansları, yerel aktörlerle birlikte bölgesel ve yerel ölçekteki politikaların belirlenmesi için kurulmuştur. Demir (2016)'e göre bölgesel kalkınma ajansları bölge içi potansiyellerin verimli kullanımı amacıyla bölge içi girişimcilerin desteklenmesi ve istihdamın artması, ekonomik yönden kentsel ve kırsal alanların dengelenmesini sağlamak ve bölgesel plan politikalarını belirlemek gibi çalışmalar yapmak ile yükümlüdür.

Türkiye'de günümüze kadar bölgelerin bölgelerarası gelişmişlik farklarının giderilmesi için, bölgesel kalkınmanın ve sürdürülebilir bir gelişimin sağlanması amacıyla bölge planları uygulanmaktadır. Bu planlar ile kalkınmada öncelikli yöreler için destek çalışmaları, organize sanayi bölgeleri uygulamaları, devlet tarafından yapılan yardımlar ile yatırımlar ve kırsal kalkınma projeleri gibi politikalar gerektiği kadar verimli sonuçlar verememiştir. Planlı dönemde elde edilen olumlu gelişmelere rağmen sorunlar çözülememiş, mevcut kaynakların kullanımı ve bölgesel düzeyde örgütlenme eksikliği devam etmiştir (Bakır ve Tuncel, 2010).

Bölgesel planlama bölge sorunların giderilmesi ve potansiyellerin kullanımını sağlayacak politikaların belirlenmesi ve uygulanması yönünde kullanılan bir araçtır. Bölgelerarası farklılıkları gidermek bölge planlarının oluşumundaki en büyük etkidir. Türkiye de diğer bütün ülkelerde olduğu gibi geçmiş dönemlerden itibaren bölgelerarası gelişmişlik farklılıkların giderilmesini amaçlayarak bölgesel

planlama çalışmaları yapmaktadır.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini, Yeni Bölgeselcilik ve bölgesel kalkınma ajanslarının yapısı oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Türkiye bölgesel çalışmaları, Yeni Bölgeselcilik ve kalkınma ajanslarının planlama politikaları da materyal olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın yönteminde ilk olarak konu ile ilgili literatür tarama yapılmış ve kuramsal yapıda bir araştırma ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bulgular kısmında Yeni Bölgeselcilik anlayışından, araçlarından, bölgesel kalkınma ajansından ve bölgesel planlama açısından özelliklerinden bahsedilmiştir ve Türkiye'deki planlama çalışmaları irdelenmiştir. Son aşamada ise elde edilen bulgular sentezlenerek, Türkiye'deki bölgesel planlama çalışmalarında bölgesel kalkınma ajanslarının ve Yeni Bölgeselcilik anlayışının daha etkin nasıl katkı sağlayabileceğine önem verilmiştir.

Araştırma modeli olarak hem kuramsal hem de durum çalışması teknikleri kullanılmış ve nitel araştırma yöntemi tercih edilerek kuramsal bir yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. "Türkiye'de bölge çalışmalarında ve kalkınma ajanslarında Yeni Bölgeselcilik anlayışı etkileri nasıl yer almalıdır?" araştırma sorusu cevaplandırılması amaçlanmıştır. Çalışma konusunun niteliği ile amacına bağlı olarak teorik bir araştırma yapılmıştır.

Çalışmanın amacına bağlı olarak Türkiye bölgesel planlama çalışmalarında Yeni Bölgeselcilik anlayışının planlama konusundaki politikaları, stratejik araçları ve bu anlayış ile ortaya çıkan yeni kavramlara önem verilerek bölgesel kalkınma ajansları tarafından yürütülecek bölgesel çalışmalar ile uygulanması hedeflenmiştir.

3. Araştırma Bulguları

Çalışmanın amacı doğrultusunda Türkiye'de uygulanan bölgesel planlama çalışmaları, Yeni Bölgeselcilik ve bölgesel kalkınma ajanslarının yapısı, ortaya çıkışı ve bölgesel planlama politikalarını kapsayan araştırma bulgularına yer verilmiştir.

20. yüzyıldan sonra küreselleşme etkileri ile dünyada birbiri ile ilişkili bölgesel gelişim politikaları doğmuştur. Sırasıyla Keynesyen, Neo-Liberal ve Yeni Bölgeselcilik teorileri ortaya çıkmıştır. Keynesyen, arz yönlü merkezîyetçi bir bölgesel politikalar olarak refah seviyesini ve gelir dağılımını yatırımın az olduğu bölgelerde de teşvikler ile yükseltmeyi amaçlar ve kitlesel üretim biçimini savunmaktadır. Fakat gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde uygulanamamış ve küreselleşmenin oluşturduğu rekabet etkisiyle de önemini yitirmiştir. Rekabet çerçevesinde ve Keynesyen politikalarına eleştiri olarak Neo-Liberal anlayış ortaya çıkmıştır. Arzın kendi talebini oluşturması gerektiğini savunan Neo-Liberal politikalar; eğitim, ulaşım, iletişim ve teknoloji alanında gelişmek ve devlet yatırımları ile bu bölgelerdeki girişimleri desteklemeyi amaçlar. Keynesyen bölgesel politikaları eleştiren Neo-Liberal anlayış bir çelişki olarak iki teorinin de bölgesel politika araçları aynı olduğu görülmektedir. Piyasa yanlısı, teşvik temelli bir politika olmasına karşın Post-fordist üretim örgütlenmesi sonucu yetersiz kalmıştır (Elmas, 2008).

Geleneksel bölge anlayışında kalkınma sürecinde bölgenin içsel dinamikleri, potansiyelleri, özgün koşulları, sosyo-ekonomik ve mekânsal özellikleri ele göz ardı edilerek, tüm bölgeler için sabit bir kalkınma hedefleri belirlenmiştir. Yeni Bölgeselcilik, bölgelerin uluslararası piyasa çabalarında yetersizlikleri ortaya çıkarılmış ve devletin rolü yeniden ele alınmıştır. Bu teori ile devletin gerektiği kadar rol aldığı bölgesel ve yerel girişimlere önem verilmesi ile bir kalkınma anlayışı olduğu savunulmaktadır. Küreselleşmenin yarattığı sorunlar için 1990'lı yıllardan itibaren, piyasadaki düzenin korunabilmesi ve devam edebilmesi için düzenleyici bir kurum olarak görülen devletin etkisinin olması gerektiği görülmüştür. Böylelikle devlet, Keynesyen refah devleti anlayışından uzak yerel ekonomiye, küresel ekonominin taleplerine yönelik görevleri bulunmaktadır (Çakmak ve Erden, 2004).

Küreselleşme döneminin etkisi sonucu oluşan Yeni Bölgeselcilik anlayışına göre bölge, ilişki ağları ile belirlenen yerellerin oluşturduğu, uluslararası ilişkileri bulunan ve sınırları değişiklik gösterebilir bir alan olarak belirlenmiştir. Geleneksel bölgeselleşme anlayışının asıl amacı bölgesel gelişme iken Yeni Bölgeselcilik de bu hedefin yerini bölgesel yenilik almıştır. Geleneksel bölge, kalkınma kaynağı olarak

bölgeler arası yeniden dağıtım kullanılırken Yeni Bölgeselcilik ise bilgi ve üretime yönelik kaynakların yenilikçiliği göz önüne alarak harekete geçirilmesini yerelde ve bölgede hedeflemiştir (Özmen, 2004).

Yeni Bölgeselcilik, kurumsal yapının organize olmasını, yerel kaynakların harekete geçirilmesini ve katılımcılık anlayışını savunmaktadır. Teori ile kalkınma anlayışı makro ölçekten mikro ölçeğe geçilmiş, kent ve bölgeler kalkınma anlayışının unsurları haline gelmiştir. Belirli bir bölgenin kalkınması için merkezi devlet ile yerel otoriteler tarafından bölgesel kalkınmanın sağlanmasını savunur. Yerel büyüme için yerel kaynakların hareketliliği doğrultusunda bölge içindeki kamu ve mali kurumlar ve firmalar ile politikalar oluşturulmuştur (Elmas, 2004).

Yeni Bölgeselcilik, diğer teorilere göre daha katılımcı, daha sosyal demokrat bir anlayıştır. Bölgelerin yetki ve kaynakların merkezden aktarılması ekonomik politikaların uygulanabilmesi için gerekli olduğunu savunur. Bölge kaynaklarını harekete geçirerek içsel büyümeyi hedeflemektedir. İçsel büyüme, ekonomik gelişme için içsel yerel faktörlerin önemini vurgulayarak daha lider ve öğrenme öncelikli bir yapı olarak, sosyal sermaye ve fiziksel altyapı gibi farklı yönden ekonomik değişkenlere önem verilerek ekonomik gelişmenin sağlanması amaçlanmıştır (Akpınar, 2007). Yeni Bölgeselcilik bölgelerin kendi potansiyellerinin gelişim göstermesi gerektiğini savunarak bu sayede dışarıdan gelen yatırım ve sermayelere önem verilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu kuramın diğerlerinden farklı olarak uygulama aşamasında değişiklikler göstererek kalkınma anlayışını makro ölçekten mikro ölçeğe indirmiştir. Böylelikle kent ve bölgeler bir arada kalkınma anlayışını benimsemektedirler (Elmas, 2004).

Yeni Bölgeselcilik anlayışı ile bölgesel kalkınma ve sermaye, özel sektörün sahip olduğu özellikleri kapsayan ve aynı zamanda bölgesel potansiyelin ve olanakların, hem bölge içerisindeki yaşayanlara hem de bölgeye yatırım yapacak kurumlara gerekli olan bilgileri içeren yerel iletişim ağları ile paylaşılabilir (Tekeli, 1994). Bu anlayış kapsamında merkezi yönetimler yetersiz kalmasını çözebilmek amacıyla, devletin siyasi gücünün yerel yönetim çatısı altında almakla bir dönüşüm sağlamıştır. Böylelikle geliştirilecek bölgesel politikalarla, bölgeler arasında daha fazla iş birliği sağlamayı amaçlar ve sektörler arası işbirliği sağlanmasını hedefler. Bölgesel ve yerel kalkınma kapsamında devletin rolünün Yeni Bölgeselcilik merkezden çevreye yönelim ile rekabetçi politikalar ile bölgesel kalkınma sağlamayı savunmaktadır. Devletin rolünün ise hem yerel hem de bölgesel düzeyde daha az olması gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda da yönetimin nasıl yapılması gerektiği sorunlarına çözüm üretir (Özmen, 2004).

Yeni bölgeselcilik, rekabetçilik kavramını ve yeni teknolojileri kullanan ve üreten bölgeler, temel faktör ve ölçek birimi olarak görülmektedir. Yeni bölgeselcilik anlayışı çerçevesinde yerel düzeyde ekonominin kendi dinamikleri ile gelişim göstermesi hedeflenmiş ve yerel kaynakların hareketliliğine bağlı olarak planlama yapılmıştır. Yeni anlayışta, sürdürülebilirlik ön plana çıkmış ve sürdürülebilir gelişmenin yerel düzeyde kolaylıkla sağlanabileceği görülmektedir. Yeni Bölgeselcilik kavramı ile daha disiplinli bir düzeyde bölgesel politikalar ve bölgesel araçlar analiz edilmekte ve uygulanmaktadır (Çizelge 1). Bölge ekonomik yapılanma ve gelişmenin temeli olarak kabul edilip, plan ve programlarda bu düzeyde yapılmaktadır. Bölgenin AB'ye uyum süreci ile sosyo-ekonomik yapısındaki değişim sonucu bölgeyi belirlemede istatistiki bölge birimleri ortaya çıkmış ve bu düzeyde bölge planları yapılmıştır (Altun, 2009).

Çizelge 1. Yeni Bölgeselcilik anlayışının stratejik araçları (Özmen, 2004; Özmen 2008)

	Yapısı	Bölgesel Planlamaya Etkileri
Bölgesel Yenilik Stratejileri	Yenilik merkezleri, iş kümelenme, iş döngüleri, iş tohumlama merkezleri, iş kuluçka merkezleri.	Öğrenen bölgeler, teknoloji ve inovasyon ile yenilik geliştirme boyutunun işletme boyutunda gerçekleştirilmesi için teknoparkta kurulan bu merkezler ile Ar-Ge kurumları ve işletmeler arasında yapılan çalışmalar ile bölgesel planlama ve kalkınma için önem gözetir.
Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)	Kamu yararı göz önünde tutularak yapılan veya yaptırılabilen bir özel hukuk kanunu ile Yer Seçim Yönetmeliğine uygun olan yerlere Bakanlık onayı ile kurulur.	Yerel düzeyde küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişini sağlar sanayinin yerleşmesinde önemli bir planlama aracı ve böylece sanayinin bölgelerarası dengeli dağılımını sağlar.
Teknopark	Teknolojik, sanayi ve kentsel gelişim amaçlarına yönelik, sanayi-üniversite işbirliğinin geliştirilmesi ve yönetimi ile ilgili işletmelere teknoloji ve işletmecilik konusunda destek veren bir girişimdir.	AR-GE çalışmaları sonrasında geliştirilen yeni teknolojilerin ticari ürün haline getirilmesini sağlar. Üniversitelerin teknolojik kapasiteleri kullanılarak işletmeler için teknolojik gelişme ve gelişme potansiyelinde olan işletmeler içinde teknik ve idari destek sağlanır.
Bölgesel Kalkınma Ajansları (BKA)	Yeni Bölgeselcilik anlayışında yerel politikaların belirlenmesi ve uygulanmasında, yerel aktörlerin katılımıyla oluşan bir yapıdır.	Bölgede ekonomik gelişme ve yenilenme sağlamayı, iş etkinliğinin, yatırımın ve rekabetçiliğin gelişmesini sağlamayı, çalışma yöntemleri belirleyerek bölge içi potansiyelleri verimli kullanmayı amaçlar.

Geleneksel bölge anlayışından sonra oluşan yeni bölge anlayışı ile bölgesel gelişme politikalarındaki yaşanan değişim, planlama anlayışında da değişimlere neden olmuştur. Yeni planlama anlayışında; yukarıdan aşağıya sistemi, yani merkezden yerele planlama çalışmalarının bütün sorunlara tek başına çözüm yürütülemediği ve bölgelerdeki büyümenin merkezi ve yerel yönetimlerin doğrudan desteği ile sağlanmadığı görülmektedir. Böylelikle, yerel ve merkezi yönetimlere yeni planlama anlayışı ile ortam hazırlama, katalizör ve aracılık sağlama gibi görevler verilmiştir. Yeni planlama anlayışı daha verimli kurumsal yapılanması sayesinde tutarlı bir kaynak sağlayarak bölgesel politikaların başarıyla uygulanmasını hedeflemiştir (Akpınar, Taşçı ve Özsan, 2011).

Bölgesel planlamanın genel amacı; sisteme uygun, üretim hedefleri yürütebilecek şekilde düzenlenmiş, ülkenin veya bölgenin iktisadi kalkınmasını sağlamaktır. Bir bölgenin kalkınması için bölge planı, politika ve stratejileri ile yerel ve ulusal etkenler arasında bağ kurarak sürdürülebilirliği sağlamak ve kaynakların etkin kullanımını sağlamasıdır.

Bölge anlayışındaki değişimler sonucu Yeni Bölgeselcilik çerçevesinde, Türkiye’de diğer ülkeler gibi, merkezden yerele makro planlama ile aşağıdan yukarıya planlama çalışmaları bütünleşmiş olarak yöre halkının katılımıyla gerçekleştirilen ve ulusal stratejilerle uyumlu, etkileşimli planlama yaklaşımına yakın bir anlamda dönüşüm yaşandığı gözlenmektedir. Böylelikle yörenin kalkınması için, yerel düzeyde belirli hedef ve stratejiler geliştirilerek katılımcı bir anlayışın benimsendiği, proje üreten planlama anlayışı benimsenmiştir (Akpınar vd., 2011).

Yeni Bölgeselcilik kapsamında stratejik araçlarından biri olan iş kümeleri ile merkezleri ile bölgesel büyümeyi ve rekabet gücü sağlamaktadır. İş kümeleri belirli bir bölge içindeki birbirleri ile ilişkileri bulunan işletme veya kuruluşların ve ilgili kurumların coğrafi olarak yoğunlaşması sonucu oluşan bölgeler olarak tanımlanabilir. Bu firma ya da kuruluşların birbirini tamamlama ve rekabet halinde olmaları önemlidir. Bölgesel olarak potansiyellerin ve işgünün geliştirilmesi için sektörler arası kümelerin desteklenmesinin nedeni ise bazı sanayi kollarının ülkenin belirli bölgelerinde kendi çabaları veya devlet politikalarının sonucu olarak kümelenmesi ile kendisine teşvik çekebilme potansiyelidir. Bu

kümelenmeler ölçek ekonomilerine ile birlikte bilim ve teknoloji araçları ile yenilik ve girişimcilik amacı için ortaya çıktığı görülmektedir (Özmen, 2004).

Yeni Bölgeselcilik anlayışının planlama alanında; bölgesel rekabet edebilirlik, bölgelerin ulusal olarak hem dış rekabet koşulları uluslararası pazarlarda mal ve hizmet sağlamak, hem de bölgenin gelir ve istihdam oranlarını arttırmak ve bu olanakları sürdürülebilir düzeyde tutmak başlıca temelleridir. Fakat bölgenin olanak ve altyapıları rekabet edebilecek yapıya sahip olması ile rekabetçilik çerçevesinde bölgeler geliştirilebilir. Her bölgenin rekabet edebilecek olanaklarının ve gelişmişlik seviyelerinin farklı olması sonucu 2007-2013 dönemi için Türkiye'yi ve diğer AB aday ülkeleri Yapısal Fonlara hazırlamak için kullanılan üç fonun birleşmesiyle Katılım Öncesi Yatırım Aracı (IPA) fonu oluşturulmuştur. Bu fon, AB politika ve standartlarının kademe düzeylerine göre aday ülkelere yardımcı olmayı amaçlamıştır (Ayna, 2011).

IPA kapsamında Türkiye beş temel bileşen içerir. Bunlar; kurumsal yapılanmak için destek, sınır ötesi işbirliği, kırsal kalkınma ve bölgesel kalkınmadır. Türkiye bölgesel kalkınmanın alt dalı olarak önemli çalışmalarından Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP) oluşturulmuştur. BROP, AB standartlarına uyum sağlaması ile birlikte Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yürütülmesi ile kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından katılımlar ile Dokuzuncu Kalkınma Planı ve Plan programlarından Türkiye Sanayi Politikası Dokümanı, KOBİ'ler, Strateji Eylem Planı ve Bilgi Toplumu Stratejisi ile uyumlu olarak hazırlanmıştır (Akgül ve Efe, 2010).

2004 senesinde Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği (URAK), Türkiye'nin refah düzeyinin arttırılması, sürdürülebilir, ekonomik büyüme, kültürel ve sosyal alanlardaki gelişmeler doğrultusunda sektörel ve bölgesel rekabet stratejilerin hazırlanması amacıyla kurulan bir sivil toplum örgütüdür. Türkiye'deki illerin rekabetçilik düzeylerini belirlemek için oluşturulan iller arası rekabet endeksi sıralamasında İstanbul en yüksek iken ön plana çıkarken Ardahan ili rekabetçilik endeksi sıralamasında en alt seviyede yer almaktadır (URAK, 2018).

BROP, bölgeler arasındaki düzey farklılıkların azaltılması ve Türkiye ekonomisinin AB standartlarına gelebilmesi amaçlanmıştır ve kaynakların en etkin seviyede belirli sektörler, bölgelere ve belirlenen önceliklere göre yoğunlaşması politikasını hedef alan bir yardım programıdır. Bu kapsamda program, önce gelişmeye yönelik iş ortamını oluşturmayı, daha sonra da bu ortamı geliştirmeyi hedeflemektedir. Katılım öncesi fonlardan %30 civarı 2002-2006 yılları arasında Türkiye'nin karşıladığı ve faydalandığı belirtilmiştir (Ayna, 2011).

Türkiye'de Yedinci Beş Yıllık Plan (1995-1999) politikalarında OSB-KOBİ-ARGE arası işbirliğiyle, GAP ve DAP bölgelerinde sanayi sektörünün gelişimi ile bölgesel kalkınmanın sağlanması amaçlanmıştır. Bölgelerarası farklılıkların giderilmesi hedeflenerek geri kalmış bölgelerin, diğer bölgeler ile rekabetçi duruma getirilmesi ve kalkındırılması hedeflenmiştir. Rekabetçilik kavramı kapsamında KOBİ'lere yapılan destekler ile bölgenin kalkınmasını sağlama hedefleri kalkınma planlarında yer almıştır. Dünya Ekonomik Forumunun araştırmalarına ile ülkelerin rekabetçi durumlarına göre puanlama yapılmıştır. 59 ülke kapsamında AB üyesi ülkeler ilk 20 sıralarda yer almaktadır. Özellikle başarılı ülkelerin rekabet seviyeleri eğitimden kaynaklandığı, eğitime ve yeni teknolojilere daha fazla yatırım yapan ülkelerin rekabetçilik sıralamasında önde olduğu görülmektedir. 1 ile 7 puan arası değerlendirmeler sonucu Almanya 7 puanla en yüksek puanı almışken, Ekvator 1,8 puanla en son sırada ve Türkiye ise 3.2'lik bir puan ile 35. sırada bulunmaktadır. (Erzi, 2004).

Yeni teknolojik gelişmelerin oluşması ile AR-GE ve üniversiteler, buldukları bölgenin mekânsal olarak da değiştirmesi ile oluşan bölgelere öğrenen bölgeler olarak tanım verilmiştir. 1990'lı yıllarda Yeni Bölgeselcilik yaklaşımı ile birlikte ortaya çıkan bu kavram, bölgelerdeki üniversite AR-GE'ler kurmaktadır. AR-GE'lerde yapılan araştırmalar, küçük ölçekli firmalara belli bir potansiyelde işgücünü ve istihdamın bölgeye getirilmesini sağlamıştır. Örnek olarak Cambridge Üniversitesi çevresindeki bölgeler ve Silikon vadisi öğrenen bölgeler olarak adlandırılır. 21. yüzyılda bu bölgelerin artış göstermesi ile bölgelerin gelişimini kontrol edebilmek için bölgesel planların oluşturulmasına gerek duyulmuş ve bu planlara bölgesel teknoloji planları olarak adlandırılmıştır. AB fakir ve zengin bölgeler için arasındaki farkları azaltmak için bu programlar kapsamında geri kalmış bölgelerin gelişimi için AR-GE'ler kurulmuş ve yapısal ve çevresel fonlar ve bölgesel potansiyeller kullanılarak bölgesel bir

kalkınma sağlamayı amaçlamıştır (Erzi, 2004).

BROP çerçevesinde iki program için çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri; finansal yardım sağlayabilecek araçların geliştirilmesi, sanayi altyapısının gelişimi, AR-GE, inovasyon ve teknolojik gelişimler, pazarlama ve turizm faaliyetlerinin geliştirilmesidir. İkincisi ise KOBİ'lerin girişimcilik, bilişim, inovasyon, AR-GE çalışmalarının geliştirilmesi ve sanayi-özel sektör işbirliğinin sağlanmasına dayanan işletmelerin kapasitesinin ve girişimciliğin geliştirilmesi ve desteklenmesidir (Ayna, 2011).

Teknoloji ve inovasyon en önemli rekabet aracı olarak ürün ve hizmet kapsamında ilgili pazarların geliştirilmesi, üretim ve tedarik konusunda yeni yöntemlerin geliştirilmesi, işgücü iş organizasyonunda ve yönetimde geliştirici değişiklikler meydana getirmiştir. Bu yenilikler, bölgenin ekonomik kalkınmasına büyük katkı sağlamıştır. Araştırma geliştirme çalışmaları ile birçok faaliyeti de içerir ve yenilik geliştirme faaliyetleri her aşamada etkileşim halindedir. Özellikle KOBİ'lerin yeni teknolojileri kullanmaları ve şimdiki rekabet şartlarına göre üretime kolay geçiş sağlamaları bölge ekonomisinin gelişmesini sağlamaktadır. Bölgenin mekânsal yönden de üzerinde etkisi olmaya başlayan bu yenilikler, küresel pazar şartlarına da rekabet edebilir düzeye gelmeye çalışmışlardır (Erzi, 2004).

Teknoloji geliştirme bölgelerinde bulunan kuluçka firmaları; AR-GE, yenilik ve yazılım çalışmaları ve teknolojiye yönelik kamu kurum ve kuruluşları tarafından destek verilen veya kamu ve özel sektör işletmeler ile birlikte çalışmalar yapan proje sahibi girişimciler ya da yeni işletmelerden oluşmaktadır. İş kuluçka merkezleri küçük girişimcilere sağlanan teknoloji temelli destek ve rehberlik hizmeti olarak tanımlanmaktadır. Kuluçkalar, bölgede girişimcilere sağladığı destekler sonucu belli bir seviye sonucunda yerini yeni girişimcilere bırakmaktadır. Sağladığı istihdam ve olanaklar ile bölgesel kalkınma için stratejik bir araç olarak görülmektedir. Yenilik merkezleri ise kamu, özel sektör ve üniversite işbirliği içinde AR-GE çalışmaları ile teknolojinin ticarileştirilmesi ile yerel ve bölgesel kalkınmaya etki etmektedir (Özmen, 2004).

Yeni Bölgeselcilik, fordist rejimden, Post-fordist rejime geçiş göstererek yerelden merkeze mekânın bütün kurumlarında etkisini göstermiştir. Bu etkiler sonucu devlet yönetiminde sosyal devlet modelinin yerini Post-fordist dönemin iyi yönetim modeli almaktadır. Yönetimdeki bu modeli kalkınma politikalarında ve planlama anlayışında da değişimlere sebep olmuştur. Böylelikle devlet ve kamu yönetimi ile rekabetçi bir serbest piyasada kamu yararı gibi bir işletme kar amaçlı çalışmalar yerine, piyasa şartlarına uygun ve rekabetçi bir planlama anlayışının geliştirilmesine gerek duyulmuştur. Bu doğrultuda devlet, küresel etkilerin olduğu pazara göre müşteri odaklı ve kolaylıkla değişim gösterebilen esnek bir anlayış ile küresel sermaye düzeyini kolaylaştıracak ve güçlü hale gelecek bir kurum haline gelmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu anlayış ile kamu ve özel sektör topluluklarından ve sivil toplum kuruluşları ile üçüncü bir sektör oluşturulmuş ve devletin temel sosyal görevi olan toplumsal temelli ana hizmetleri yapmak görevi üçüncü sektörlere verilmiştir (Erzi, 2004).

Yönetişim kavramını açıklamak üzere birçok tanım yapılmıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yapılan tanım; "Bir ülkedeki ekonomik, siyasal ve idari güçler tarafından her alandaki işlemleri yürütebilmesi, vatandaşların ve toplumsal grupların kendi çıkarlarını korumak ve yasal haklarını kullanmak için gerekli yapılara ve kurumlara sahip olmalarıdır" olarak tanımlanmaktadır. Dünya Bankasına göre ise yönetim, bir karar alma sürecinin sonuçları açık ve öngörülebilir olmalı, profesyonel bir bürokratik yönetimin çalışmalarında görev alan bir hükümetin ve sivil toplum kuruluşlarının ve hukuksal üstünlük olarak kabul edildiği bir düzen olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yapılan yönetim tanımı ise, bir ülkenin sosyal ve ekonomik kaynaklarını yönetiminde sahip olunan güç ve yetkileri ile kullanımı şeklinde tanımlanmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın hazırladığı Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporunda ise; sıradan hiyerarşik bir yönetim anlayışı yerine merkezi otorite tarafından tüm toplumsal temelli kurum ve kuruluşların işbirliği içinde uzmanlaşmasına dayalı katılımcılığı ve sivil toplum kuruluşlarını esas alan, saydamlığı ve açıklığı esas alan bir anlayış olarak yer almıştır (Karaaslan, 2008).

Yönetim, hiyerarşik düzeyde bürokratik bir yapıya bağlı bir kavram olarak bilinirken yönetim, yönetim sürecinde bulunan aktörlerin ve örgütlerin ilişkilerini, resmi ya da resmi olmayan kişi ve kuruluşlar tarafından hükümet dışı aktörlerin de yönetim sürecinde rol alması gerekliliği duyan bir kavramdır.

Yönetişim rekabet çerçevesi kapsamında yerel politikaların daha verimli bir şekilde kullanılması ile böylelikle sermayenin etkinliğinin artmasını sağlamayı hedeflemektedir (Ayna, 2011).

Bu tanımlardan yola çıkılarak yönetim; özel ve kamu sektörlerini ve sivil toplum kuruluşlarını kapsayarak ve arasındaki ilişkileri içeren karmaşık bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Bölgelerarası ve bölge içi büyük farklılıklar yaşanarak rekabetçi küresel ekonomide devletin, sürekli değişen bölgesel sorunlara ürettiği çözümler sürecinde zorladığı ve devlet dışındaki kurumlarla birlikte çalışılması daha verimli sonuçlar oluşturacağı öngörülmüştür. Böylelikle ön plana çıkan yönetim ile devlet dışı organizasyonlar, yönetim sürecinde rol oynamaktadır. Bu çerçevede yönetim, rekabet, hukuk devleti, insan haklarına gerekli saygı ve kamusal sorumluluğun bilincinde olma gibi alanlardan oluşmaktadır. Siyasal düzeyde ise yukarıdan değil, farklı aktörler arasındaki çalışmalar sonucu aşağıdan belirlenmektedir (Karaaslan, 2008).

Bu çerçevede 1990'lardan itibaren Yeni Bölgeselcilik amaçlarından olan bölgesel dengesizlikleri giderme ve bölgeler arası rekabet gücünün artırılması gibi politikalar oluşmaya başlamıştır. Bölge içi kendi potansiyellerini geliştirmeyi amaçlayan bu anlayış ile stratejik araçları ve yeni kavramları ile bölgelerin kalkınmasını ve gelişmesini hedeflemektedir. Böylelikle stratejik araçlardan kalkınma ajansları amaçları ve politikaları uygulamada büyük görev almaktadır.

Yönetişim ve bölgesel politikadaki yenilenen yapılar bölgesel ekonomik kalkınmayı planlamak için etkisi olmuştur. Bu süreçte Yeni Bölgeselcilik ilk İngiltere'de ortaya çıkmış ve bölgesel kalkınma için her ülkede ayrı ayrı yeni formlar olduğu görülmüştür. Ancak, doğrudan bölgesel planlama da daha az değişiklik olmuştur. Bölgesel koordinasyon ve bölgesel planlamanın uygulanabilmesi için ekonomik gelişme amacıyla ulusal düzeyde bölgesel komiteler oluşturmak kalkınma ajanslarının görevleri arasında yer almaktadır (Allmendinger ve Tewdwr-Jones, 2000).

Planlamada Wheeler (2002)'a göre Yeni Bölgeselcilik bütünsel bir yaklaşım ile birlikte; ulaşım, arazi kullanımı, sosyal ve ekonomik olduğu kadar normatif bir duruş sergilemektedir. Bu yaklaşımın nasıl uygulanması gerektiği konusunda hep zor olarak görülmektedir ve (bölgesel) kalkınma ajansları ile planlama bölgesel sorunların çözümünde her bölgede etkili olmamaktadır. Yeni Bölgeselcilik ile bölgesel kalkınma için yapılan çalışmalar bölgesel yenilik stratejileri ile AR-GE çalışmaları ile iş kuluçka merkezleri, yenilik merkezleri, iş kümeleri, iş döngüleri ve iş tohumlama merkezleri ile teknopark destekli yeni ve mevcut potansiyeli olan girişimcilere destek sağlanmaktadır. Organize Sanayi Bölgeleri ile bölgenin yerel kaynakları bölge içindeki küçük ve orta ölçekli işletmelerde yerleşmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Kalkınma ajansları bölgenin ekonomik gelişimi bölge içi kaynakların verimli kullanımını hedeflemektedir.

Geleneksel bölge anlayışından sonra oluşan yeni bölge anlayışı ile bölgesel gelişme politikalarındaki yaşanan değişim, planlama anlayışında da değişimlere neden olmuştur. Yeni planlama anlayışında; yukarıdan aşağıya sistemi, yani merkezden yerele planlama çalışmalarının bütün sorunlara tek başına çözüm yürütülemediği ve bölgelerdeki büyümenin merkezi ve yerel yönetimlerin doğrudan desteği ile sağlanmadığı görülmektedir. Böylelikle, yerel ve merkezi yönetimlere yeni planlama anlayışı ile ortam hazırlama, katalizör ve aracılık sağlama gibi görevler verilmiştir. Yeni planlama anlayışı ile kurumsal yapılanmalar daha etkin olarak ele alınmış ve bu sayede tutarlı bir kaynak sağlayarak bölgesel politikaların başarıyla uygulanmasını hedeflemiştir (Akpınar vd., 2011).

Bölgesel planlama 1990'lı yılların başlarından itibaren bölgesel stratejiler birçok plançı, akademisyen ve halk tarafından eksik görülmeye başlanmıştır. Yeni Bölgeselcilik ile planlamada bölgesel stratejiler akıllı büyüme, yaşanabilir toplum ve sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde gelişmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında bölgeselcilikte bu yeni yaklaşım belirli bölgelere ve mekânsal planlamaya odaklanır, büyümenin yarattığı sorunları ele almaya çalışır ve Post-modern etkileri ve bunları planlamada daha bütünsel bir yaklaşım olarak ele almaktadır. Yeni Bölgeselcilik anlayışı ile bölgesel kalkınma ve bölgesel gelişme için çevre, ulaşım, arazi kullanımı, ekonomik ve eşitlik hedefleri, fiziksel planlama, kentsel tasarım ve sosyal alanlarda da ekonomik düzeyde olduğu kadar planlamada da genellikle normatif bir etki yaratmaktadır (Wheeler, 2002).

Yeni Bölgeselcilik yaklaşımının bir aracı olarak bölgesel kalkınma ajansları, yerel aktörler arasında işbirliği ile hukuki altyapının ve bölgesel anlamda bilincin sağlanması ile bölgesel sözleşme sonucu ortaya çıkmıştır. Bölgesel kalkınma ajansları, Yeni Bölgeselcilik anlayışında yerel aktörlerin katılımı ile yerel politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında ve bölgenin gelişme stratejilerinin oluşturulmasında görev almaktadır. Böylelikle bölgesel kalkınma ajanslarının yönetim yapısının belirlenmesinde, bölgesel aktörler ve kurumlar arasında işbirliği ile yapılandırılmasında, yönetim organizasyonunun belirlenmesinde bölgenin gelişimi için finans sağlanması gibi sorunlara çözüm sağlamaya çalışmaktadır (Özmen, 2008).

Yeni Bölgeselcilik anlayışı çerçevesinde Avrupa'da ilk bölgesel hareketler İngiltere'de görülmektedir. Çalışmalarını uygulamak amacıyla ilk gelişme ofisini kuran ülkedir. İngiltere 1980'lerde bölgesel planlama geri planda kalsa da 1990'larda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Yeni Bölgeselcilik akımıyla yaşanan bu değişimler, bölgelerin kalkınma ve gelişme amacıyla ve bölgeye AB'den kredi ve fonları alabilmek amacıyla projeler hazırlanmaktadır (Serin, 2006).

İlk olarak ABD 1933 yılında ABD'de kurulan Tennessee Valley Authority bölgesel kalkınma ajanslarına ilk örnek olarak verilebilir. Avrupa'da 2. Dünya Savaşı sonrası dönemi sonrasında bölgesel kalkınma ajansları önem kazanmıştır. Birçok farklı nedenlerden ortaya çıkan ajansların genel olarak ülkelerde savaş sonrası ve ekonomik krizlerden dolayı oluşan bölgesel farklılıkları gidermek ortak amaç olduğu görülmüştür. Ayrıca Avrupa Birliği bölgesel politikaları çoğu Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınma ajanslarına büyük katkı sağlamıştır. Türkiye'de AB giriş sürecinde AB politikalarından etkileri sonucu bölgesel kalkınma ajansları kurulmasına sebep olmuştur (Yıldız, 2014).

Avrupa Birliği, Yeni Bölgeselcilik anlayışı etkisi altında bölgesel politikaların uygulanma sürecinde yerel ekonominin kendi var olan potansiyelleri ile geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda NUTS sınıflandırılması yapılarak yeni hizmet bölgeleri ve birimleri oluşturulmaktadır. Katılımcı bir anlayış benimsenmesi, bölgesel gelişim kavramı yalnızca belirli sektörlerde değil bir bölgenin tümünde gerçekleştirilmeyi hedeflemektedir (Altun, 2009).

2006 yılında birliğe üye ülkeler tarafından Avrupa Birliği Kalkınma Ajansı (European Union Development Agency- EUNIDA) üye ülkelerin ekonomik düzeylerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma politikaları belirlemek amacıyla kurulmuştur. Avrupa Komisyonu hizmetleri ile Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği (The European Association of Development Agencies-EURADA) bilgi alışverişi, uyum ve uluslararası işbirliği çerçevesinde ekonomik kalkınma için kurulmuştur. Böylelikle Avrupa Birliği kapsamında 150 kalkınma ajansı bulunan EURADA'nın Ekonomik Kalkınma Konseyi aracılığıyla güçlü uluslararası bağlantıları ve Japonya, Avustralya ve Yeni Zelanda'daki kalkınma ajansları ile de bağlantıları vardır (Arslan, 2010).

Kalkınma ajansları, 1930'lu yıllarda hükümetten bağımsız sınırları belirlenmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik özelliklerini geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Ajanslar; yasal bir hüküm kapsamında bir ülkenin belli bir coğrafi bölgesi içerisindeki tüm şirketler ve yerel kurumlar ile işbirliği sağlayarak, bölgenin ekonomik yönden kalkınmasını hedeflemektedir. Bu bölgelerin içsel potansiyellerini harekete geçirmek ve KOBİ'leri, teknoloji, bilgi ve kaynakların desteklenmesi amacıyla kurulmuşlardır. Ajanslar, kalkınma ve bölgesel ekonomi için işsizlik oranları, büyük kentlere göç, yerli endüstrilerin azalması gibi sorunların çözümü amaçlanmıştır. Bu doğrultuda merkezîyetçi talep-yönlü Keynesyen politikalar yerini arz-yönlü ve politika yapımını yerel aktörlere yer vermiştir. Bu anlayış çerçevesinde, merkezi hükümetler ya da Avrupa Birliği (AB), Birleşik Milletler (BM), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi kurumların uygulamaları yerine, yerel nitelikli, kalkınma ajansları gibi kurumların kurulmasını sağlamıştır (Tutar ve Demiral, 2007).

Kalkınma ajansları, fonksiyonları, işlevleri ve yasal statüleri bakımından ülkeden ülkeye göre farklılıklar göstermektedir. İspanya'da kamu özel hukuk kuruluşları, İtalya, Hollanda ve İrlanda'da kamu limitet şirketleri, Çek Cumhuriyeti'nde anonim şirketler, İsveç'te limitet şirketler, Polonya ve Portekiz'de kamu-özel sektör ortaklı şirketleri, Belçika'da belediyeler arası ajanslar, Fransa'da karma ekonomi şirketleri, Almanya'da sınırlı sorumlu şirketler, Romanya'da vakıflar tarafından yönetilmektedir (Demir, 2016).

Dünyada ortak projeler hazırlamak için kalkınma ajansları bölgesel kalkınmanın sağlanması ve yerel programlar geliştirmek için bazı kurumlar altında birleşmişlerdir. Dünyadaki kalkınma ajanslarının en önemlileri şunlardır: “Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği- (EURADA) – 1991, İngiltere Kentsel Geliştirme Birliği-The British Urban Regeneration Association (BURA) -1990, Kanada Ekonomik Kalkınma Birlikleri-The Economic Developers Association of Canada (EDAC)-1968, Bölgesel Ekonomik ve İş Geliştirme Programı-Local Economic and Employment Development (LEED) -1982” (Arslan, 2010).

Türkiye’de, planlı kalkınma dönemine geçildikten sonra, AB’ye uyumun bir parçası olarak görülen kalkınma ajansları; bölgesel potansiyellerin harekete geçirilmesi bölgesel eşitsizliklerin ve gelir dağılımının giderilmesi amacıyla kurulmuştur (Tutar ve Demiral, 2007).

Türkiye’de bulunan bölgelerin bölgelerarası gelişmişlik farklarının giderilmesi için, bölgesel kalkınmanın ve sürdürülebilir bir gelişimin sağlanması amacıyla uygulanan bölge planları, kalkınmada öncelikli yöreler için destek çalışmaları, organize sanayi bölgeleri uygulamaları, devlet tarafından yapılan yardımlar ile yatırımlar ve kırsal kalkınma projeleri gibi politikalar gerektiği kadar verimli sonuçlar verememiştir. Planlı dönemde elde edilen olumlu gelişmelere rağmen sorunlar çözülememiş, mevcut kaynakların kullanımı ve bölgesel düzeyde örgütlenme eksikliği devam etmiştir (Bakır ve Tuncel, 2010). Bu çerçevede 1990’lardan itibaren Yeni Bölgeselcilik amaçlarından olan bölgesel dengesizlikleri giderme ve bölgelerarası rekabet gücünün artırılması gibi politikalar oluşmaya başlamıştır.

Türkiye’de 1923-1960 yılları arasında devletçi ve liberal dönemlerindeki politikalar bölgesel farklılıkları gidermek için yapılan çalışmalarda başarılı olunamamıştır. Bu dönemlerden sonra günümüze kadar süren planlı dönemlerde ise gri kalmış bölgeler için Kalkınmada Öncelikli Yöre adı altında teşvikler yapılmış ve bölge planlaması çalışmalarından istenilen sonuç elde edilememiştir (Dinler, 2012). Bu doğrultuda 1990’lı yıllardan sonra bölgesel farklılıkları yok edebilmek için yapılan çalışmalarda bölgesel düzeyde rekabet seviyesinin artırılmasını hedefleyen politikalar yer alamaya başlamıştır. Türkiye’nin 1999 yılında Avrupa Birliği’ne aday ülke olarak belirlenmesi ile birlikte bölgesel politikalarını böylelikle Avrupa Birliği’nin politikalarını örnek alarak yeniden ele alınmıştır (Bakır ve Tuncel, 2010).

Planlı kalkınma dönemi ile uygulanan bölgesel politikaların alt yapısını plansız dönemdeki uygulamalar oluşturmaktadır. 1963 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan ilk beş yıllık bölgesel kalkınma planı ile günümüzde Strateji ve Bütçe Bakanlığı yürürlüğünde on birincisi hazırlanma sürecindedir. Her plan döneminde belirlenen hedeflerin ana başlıkları değişerek ilkeler belirlenmiştir. Üçüncü plan dönemi ile başlayan Kalkınmada Öncelikli Yöreler (KÖY) ifadesiyle geri kalmış bölgelerin gelişimi amaçlanmıştır. Günümüze kadar on tane kalkınma planı hazırlanmıştır.

1990’lı yıllarda oluşan Yeni Bölgeselcilik kapsamında başta Avrupa ülkeleri olmak üzere rekabetçilik çerçevesinde yarışan kentler kavramı ile gelişme politikalarında bölgeler ön plana çıkmıştır. Böylelikle özel sektörün ve yerel aktörlerin katılımı ile yeni kurumsal yapıların oluşumuna Yeni Bölgeselcilik kapsamında neden olmuştur. Bu doğrultu sonucunda bölgesel düzeyde Yeni Bölgeselcilik yaklaşımı somut olarak ‘(Bölgesel) Kalkınma Ajansları’nı önermektedir (Elmas, 2008).

Türkiye’de 2000’li yıllardan sonra bölgesel kalkınma için uygulanan politikalarında bölgelerin rekabet gücünü artırılması, bölgesel gelişmişlik azaltılması, ekonomik ve sosyal etkenleri geliştirmek hedefleri arasında yer almaktadır. Ayrıca AB bölgesel politikalarının ve küreselleşmenin etkisiyle bölgesel kalkınmada dönüşüm oluşturmuştur.

Türkiye’de Yeni Bölgeselcilik anlayışını benimsemesi ile bölgesel politikalar için yeni düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu süreç 2003 yılında Avrupa Birliği’nin Türkiye’nin üyeliğiyle ilgili yayımladığı Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan bölgesel politikalara ilişkin talepler ile başlamıştır. Bu talepler öncelikle bölgesel istatistikî sınıflandırmada AB’ye uyum, bölgesel sınıflamaların yapılması, merkezi gücün yerele dağıtılması ile ilgili çalışmalardır. Bu çalışmaların dayanağı Yeni Bölgeselcilik anlayışından kaynaklanmaktadır. Böylelikle Türkiye üzerine bir yansıması sonucunda kalkınma ajanslarının kurulmasında etki göstermiştir (Elmas, 2008).

Yedinci Beş Yıllık Planı'nda bölgesel politikalarda ilk kez bölgenin kendi kaynaklarını ele alan projeler düzenlemesi ile Yeni Bölgeselcilik anlayışının etkisi olduğu öne sürülmüştür. Sekizinci Beş Yıllık ve Dokuzuncu Kalkınma Planları'nda ise Yeni Bölgeselcilik anlayışının etkileri Çizelge 2'de de verildiği gibi plan kararlarında yer almaktadır. Fakat uygulama aşamasında Yeni Bölgeselcilik ile ilişkili çalışmalar bulunmamaktadır. Bu süreç kapsamında 2000 yılında DPT Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu bölgesel kalkınma politikalarında ve yerel olarak düzenlenen örgütsel çalışmalarda AB politikalarının örnek alınacağından bahsedilmiştir (Deviren ve Yıldız, 2014).

Çizelge 2. Kalkınma planlarının hedefleri ve yapılan çalışmalar (Keskin ve Sungur, 2010; DPT, 2008 ve SBB, 2013)

Plan	İlişkili Olduğu Teoriler
1. BYKP (1963-1967)	Keynesyen politika ve kamu yatırımları, gelişme merkezleri, şehir planlama
2. BYKP (1968-1972)	Fordist sanayileşme ve Keynesyen politikalar, dengeli gelişme, şehirleşme
3. BYKP (1973-1977)	Fordist sanayileşme ve teşvikler
4. BYKP (1979-1983)	Keynesyen politikalar, teşvik sistemi, proje bazlı planlama, mekân planlaması, mekânsal örgütlenme
5. BYKP (1985-1989)	Sektörel yatırım öncelikleri, büyük ölçekli sanayi yatırımları, teşvikler, bölge planlama, proje bazlı planlama
6. BYKP (1990-1994)	Geleneksel bölgeselcilik, bölgesel gelişme, AB örnekleri
7. BYKP (1996-2000)	Geleneksel Bölgeselcilik'ten Yeni Bölgeselcilik'e geçiş, bilgi temelli ekonomi, girişimcilik destekleri, proje bazlı planlama
8. BYKP (2001-2005)	Kısmi olarak Yeni Bölgeselcilik ve bölgeselleştirme, Keynesyen ve liberal araçların karışımı, fordist ve post-fordist endüstrileşme, inovasyon modelleri
9. KP (2007-2013)	Yeni Bölgeselcilik, kümelenme, mekânsal inovasyon modelleri, kalkınma ajansları, cazibe merkezleri, kamu-özel ortaklığı
10. KP (2014-2018)	Yeni Bölgeselcilik, İnovasyon modelleri kalkınma ajansları, orta vadeli programlar, özel ihtisas komisyonu

Yedinci Beş Yıllık Planı'nda (1996-2000) bölgesel politikalarda ilk kez bölgenin kendi kaynaklarını ele alan projeler düzenlemesi ile Yeni Bölgeselcilik anlayışının etkisi olduğu öne sürülmüştür. Sekizinci ve Dokuzuncu Kalkınma Planları'nda ise Yeni Bölgeselcilik anlayışının etkileri plan çalışmalarında yer almaktadır. Bu süreç kapsamında Devlet Planlama Teşkilatı yürürlüğünde 2000 yılında Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu bölgesel kalkınma politikalarında ve yerel olarak düzenlenen örgütsel çalışmalarda AB politikalarının örnek alınacağından bahsedilmiştir (Deviren ve Yıldız, 2014).

Ülkemizde, Çevre Düzeni Planları doğal kaynakların kullanılması ve korunması, çevre kirliliğinin en aza indirilmesi, kullanımının sağlanması ve böylelikle koruma ve kullanma dengesinin kurulması, yerleşim yerlerinde çarpık kentleşme önlenmesi ve sanayiler için yer seçiminin doğru yapılması için hazırlanmıştır. 4856 Sayılı Kanun ile koruma ve gelişme politikalarından oluşan planlar Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmaktadır. Ülkede bölge, havza ve il sınırlarını kapsayan 31 ilden 10 planlama bölgesi belirlenmiştir (Tunçer, 2008).

Yeni Bölgeselcilik ile bölgesel kalkınma politikaları sadece AB ülkeleri ile birlikte birçok ülkede uygulanmaktadır. Türkiye'de de bölgesel politikalar hazırlanırken Yeni Bölgeselcilik yaklaşımının etkileriyle Ar-Ge, teknolojik yenilikler, işbirliği ve bölgesel kaynakları kullanma gibi kavramlara önem verilmiştir (Dulupçu, Sungur ve Keskin, 2010). Türkiye'de, planlı kalkınma dönemine geçildikten sonra Türkiye'de, AB'ye uyumun bir parçası olarak görülen kalkınma ajansları; bölgesel kaynakların daha verimli kullanımı için bölgesel eşitsizliklerin ve gelir dağılımının giderilmesi amacıyla kurulmuştur (Tutar ve Demiral, 2007).

Bölgesel politika ve araçları Yeni Bölgeselcilik anlayışı çerçevesinde ekonomik yapılanma ve gelişmenin temeli olarak bölge, plan ve programlar üzerinde durulmuştur. Türkiye'de AB'ye uyum sürecinde bölgelerin sosyo-ekonomik yapısının da değişimiyle bölgeyi belirleyen örgütler değişim göstermiştir. 1988 yılından beri AB'nin kullandığı NUTS sistemi Türkiye'de İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) sistemi olarak Türkiye 2002 yılında geçmiştir. Türkiye'de bu sınıflandırma, nüfus miktarı, kültürel yapı, illerin gelişmişlik durumu, il idari alanları ve özellikle coğrafi bölgeler göz önüne alınarak

yapılmıştır. Türkiye için bu sınıflandırma, AB kaynakları etkisiyle oluşan bölgelerin belirlenmesinde ve bölgesel istatistiklerin belirlenmesi açısından önemlidir (Altun, 2009).

Türkiye’de İBBS esas alınarak üçlü bir bölgesel ayırım yapılmış ve bu ayırma göre Düzey 1, 2 ve 3 olmak üzere üç farklı sınıflama yapılmıştır. Türkiye’deki iller ilk olarak gruplaştırılarak 12 bölgesel bir ayırım Düzey 1 yapılmıştır. Düzey 2’de Türkiye’deki iller Çizelge 3’de verildiği gibi gruplaştırılarak 26 bölgesel bir ayırım yapılmıştır. Düzey 3 ise 81 ile Türkiye’deki mevcut il ayırımına göre yapılan bir sınıflama oluşmaktadır (Dinler, 2012).

Çizelge 3. Türkiye’de kurulan bölgesel kalkınma ajansları (Arslan, 2010).

TR31: İzmir	TR33: Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak
TR62: Adana, Mersin (Çukurova)	TR41: Bilecik, Bursa, Eskişehir
TR10: İstanbul	TR42: Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova
TR52: Karaman, Konya	TR51: Ankara
TR83: Amasya, Çorum, Samsun, Tokat	TR61: Antalya, Burdur, Isparta
TRA1: Bayburt, Erzincan, Erzurum	TR63: Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
TRB2: Bitlis, Hakkâri, Muş, Van	TR71: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir
TRC1: Adıyaman, Gaziantep, Kilis	TR72: Kayseri, Sivas, Yozgat
TRC2: Diyarbakır, Şanlıurfa	TR81: Bartın, Karabük, Zonguldak
TRC3: Batman, Mardin, Şırnak, Siirt	TR82: Çankırı, Kastamonu, Sinop
TR21: Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	TR90: Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon
TR22: Balıkesir, Çanakkale	TRA2: Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars
TR32: Aydın, Denizli, Muğla	TRB1: Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli

Türkiye’de kalkınma ajansları kanunu kabul edilmeden önce Türkiye’de 1993 yılında ilk kalkınma ajansı olarak Ege Bölgesi Kalkınma Ajansı (EBKA), İzmir Ticaret Odası (İZTO) tarafından kurulmuştur. EBKA deneyimleri etkisiyle ve kalkınma ajansı kanunu ile birlikte 2006 yılında İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) kurulmuştur (İZKA, 2010). 5449 sayılı kanunun kabulünden sonra 06.01.2007 tarihinde Adana ve Mersin illerini kapsayan Çukurova Kalkınma Ajansı, 13.01.2007 tarihinde de İzmir ilini ve çevresini kapsayan İzmir Kalkınma Ajansı ilk faaliyete başlayan ajanslardır (Arslan, 2010). Bu kanun, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) dönemi ile Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) dönemleri arasında 2006 yılında kabul edilmiştir. Dokuzuncu planda bölgesel kalkınma planlarının, yerel potansiyellerini etkin kullanmak için stratejileri katılımcı ve uygulamaya geçirilecek düzeyde hazırlanacağı ve bölgesel kalkınma ajansları ile işbirliği içinde tüm bölgelerin gelişme politikaları ve bölge planları ile çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir (DPT, 2006).

Birçok amaç ile kurulan kalkınma ajansları anayasanın 126. Maddesi gerekçesi ile potansiyellerini yerinde ve verimli kullanımını sağlamak, ulusal kalkınma planı programları ile entegre bölgesel gelişimi sağlamak, sürdürülebilir kalkınma sağlamak, bölge içinde ve bölgelerarası gelişmişlik derecelerini azaltmak amacıyla kurulmuştur (Arslan, 2010). Bu bölgesel kalkınma politikaları belediyeler, il özel idareleri, odalar, üniversiteler ve diğer sivil toplum kuruluşları ve bölgedeki diğer kamu kuruluşlarıyla aralarındaki ilişkiler ile bölgenin stratejik planını hazırlayarak bu plan doğrultusunda çalışmalar yapılması kalkınma ajanslarının en önemli görevi olarak görülmektedir (DPT, 2006).

Bölgesel planlamaya etkisi bakımından kalkınma ajansları bölge içi potansiyelin etkin kullanımı girişimcilerin desteklenmesi ve iş olanaklarının artması, kırsal ve kentsel alanlarda ekonomik olarak dengenin sağlanması için birçok farklı alanlarda faaliyet göstermektedir. Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği (EURADA)’ne göre ise; “Kalkınma ajansları, bir bölgenin kolektif veya genel çıkarını gözetmekle sorumlu organizasyonlardır” olarak tanımlanmıştır (Demir, 2016).

Yeni Bölgeselcilik anlayışının en temel özelliklerinden, merkezi idare ile yönetilen bölgesel ve yerel politikaların belirlenmesi ve uygulanmasında yerel aktörlerden oluşan yapı (bölgesel) kalkınma

ajanslarını oluşturur. Ajanslar, bölgelerarası gelişmişlik farkını giderebilmek ve bölgelerin ekonomik ve sosyal olarak kalkınmasını sağlamak amacıyla bölgesel düzeyde kamu ve özel sektör tarafından finanse edilen özel kurumlar olarak kurulmuştur. Kuruluşlarında bölgesel işbirliği ve iletişim büyük öneme sahiptir. Böylelikle, bölge içerisinde sivil, kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlar bölgesel aktörler olarak görev almaktadır. Kalkınma ajanslarının kurulmasında merkezi ve yerel hükümet tarafından kanun hazırlanır ve yürürlüğe girmesi ile kalkınma ajansların yönetsel ve idari yapısı oluşturulması gerekmektedir. Çalışmaların yürürlüğünde bölgesel aktörlerin temsilcilerinden oluşan bölge meclisi oluşturulur ve ajansların yönetimi için bölge meclisinden başkan ve yönetim kurulu seçilir (Özmen, 2004).

Ajanslar tarafından planlamaya destek olabilecek düzeyde proje, araştırma, planlama çalışmaları yapılabilmektedir. Bölge düzeyinde ise planlama çalışmaları dışında mikro düzeyde de yerel yönetimlerin planlama çalışmalarını da desteklemektedir. Ajanslar, kırsal, kentsel ve rekabet artırıcı projeler kapsamında katılımcı yaklaşım ile destek verebilir ya da yürütebilir. Kalkınma projeleri bölge planı çerçevesinde stratejilerini uygulaması beklenmektedir (Özaslan ve Ünlü, 2015).

Böylelikle bölgesel gelişme politikalarındaki yaşanan değişimler ile planlama anlayışındaki değişimler birlikte gelişim göstermiştir. Bu kapsamda yeni planlama anlayışı ile merkezden yerele planlamanın tüm sorunlara çözüm olamayacağı görülmüştür. Yeni planlama yaklaşımı ile daha verimli bir kurumsal yapı ve etkin kaynak kullanımı sağlamayı bölgesel politikaların başarıyla uygulanması için kalkınma ajansları en önemli araçlardan olduğu savunulmaktadır. Katılımcı bir anlayış benimsenmesi ile yerel düzeyde, belirli hedef ve stratejiler ile proje üreten ve bölgenin kalkınması için bu projeleri uygulayan yapılar oluşturma ihtiyacı doğmuştur. Bu kurumsallaşma arayışlarına karşılık kalkınma ajansları kurulmuştur (Serin, 2006).

Bölgesel kalkınma ajanslarının kurulmasını ve işleyişini kolaylaştıracak etkenleri işbirliği ve iletişim tabanlı ilişkiler sağlamaktadır. Bu doğrultuda, üniversiteler tarafından yürütülecek sanayi- üniversite işbirliği çalışmaları kalkınma ajansları tarafından bölgesel stratejiler için kullanılmaktadır. Bu süreçte ticaret ve sanayi kuruluşların katılımı ile üniversiteler tarafından yapılan üniversite-sanayi-kamu kalkınma ajanslarının çalışmalarına altyapı oluşturmaktadır (Özmen, 2004).

4. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de planlama bölgesel gelişmişlik farklarını gidermek amaçlı planlı dönem ve öncesinde de uzun yıllar bölgesel planlar hazırlanmıştır. Fakat uygulama aşamasında istenilen sonuçlar alınamamıştır. Türkiye bölgesel planlarında Yeni Bölgeselcilik kuramını kalkınma planlarının politikalarının bazılarında yer vermiştir. 1996 yılı ile Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında geleneksel bölgeselcilik kavramından uzaklaşılarak Yeni Bölgeselciliğe geçiş sürecine girilmiştir. Sekizinci Kalkınma Planında ise kısmi olarak inovasyon politikaları ile Yeni Bölgeselcilik araçları plan politikalarında yer almıştır. Dokuzuncu planda ise Yeni bölgeselcilik anlayışı çerçevesinde kümelenme ve mekânsal düzeyde inovasyon çalışmaları yer almıştır. Onuncu Kalkınma Planı döneminde de inovasyon modellerine kalkınma ajansları yönetiminde yer verilmiş fakat istenilen düzeyde amaca ulaşamamıştır. Kalkınma planlarının en temel amacı, bölgelerarası dengesizliği gidermektir. Ancak kalkınma planlarında hazırlanan hedeflerin gerçekleştirilmesi için uygulanan politikalar, bölgesel dengesizlikleri azaltamamıştır.

Yeni Bölgeselcilik aracı olan bölgesel kalkınma ajansları, yeni politikalarında farklılık göstererek yerel ve bölgesel düzeyde potansiyellerin daha verimli kullanımını hedeflemektedir. Türkiye’de ise bu anlayış ile geleneksel kalkınma araçlarının beklenen amaca ulaşamaması ve farklı araçlar oluşturulması gerektiği sonucu kalkınma ajansları ortaya çıkmıştır. Böylelikle yeni bölgesel politikalar uygulanmaya başlamıştır. Kalkınma ajanslarının görevleri ve koordinasyonları 5449 sayılı kanun ile yürürlüğe konmuştur. Ancak kalkınma ajanslarının en öncelikli bölgeler arası dengesizliği giderme hedefini sağlayamamış, görev alanlarında yaşanan sıkıntılar ve bölge içi dengesizlikler başarısız olmasını sağlamıştır. Ajans politikalarının bölge içinde bile temel sorunlardan ulaşım, altyapı ve eğitim gibi sorunların çözülemediği görülmektedir.

Türkiye’de uygulanan kalkınma planlarının politikalarında Yeni Bölgeselcilik anlayışının araçları ve

önerilerine yer verilmesi önerilmektedir. Bu çalışmalarda rol oynayacak aktörler ile bir araya gelerek bölgenin sorunlarına cevap oluşturacak şekilde plan politikalarının tekrar düzenlenip yeni stratejilerin belirlenmesi gerekli görülmektedir. Bölgeleri ekonomik gelişim açısından ele almak yerine mekânsal boyutta da politikaların nasıl uygulanması gerektiği ön görülmelidir. Ulusal planlar, çevre düzeni planları ve yerel planlar arasında alt bölge ilişkileri kurularak ilerlemelidir. Yeni Bölgeselcilik etkisi ile de kümelenme, kalkınma kutbu ve halkın katılımı sağlanarak, yönetim, inovasyon, sürdürülebilirlik ve rekabetçilik gibi kavramların benimsenmiş olup bölgesel kalkınma politikalarında yer alması gerekliliği bölgesel planlar için öngörülmektedir. Yeni Bölgeselcilik anlayışı ile kalkınma ajanslarının bölge planları denetlenerek ve bu teorinin araçları ve politikaları ile planlar hazırlanıp uygulanması amaçlanmıştır. Yeni Bölgeselcilik anlayışının kalkınma ilkeleri plan politikalarında benzer örnekleri kısmi olarak da yer verilse uygulama aşamasında sorunlar yaşanmaktadır. Bu konulara çözüm üreterek bölgesel politikalar ele alınarak yeni bir yapıda bölge planları uygulanması önerilmektedir.

Yeni Bölgeselcilik kavramı araçları ile ortaya çıkan bölgesel kalkınma ajansları ile yeni bölgesel politikalar uygulanmaya başlamıştır. Kalkınma ajanslarının görevleri ve koordinasyonları yürürlüğe konmasına rağmen en öncelikli bölgelerarası dengesizliği giderme hedefini sağlayamamış, görev alanlarında yaşanan sıkıntılar ve bölge içi dengesizlikler başarısız olmasını sağlamıştır. Bölge içinde oluşan temel sorunların bile çözülemediği görülmektedir. Bölgesel ölçekte doğu ve batı olarak ülke içinde birçok alanda çok büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Bölge planlarının politikaları ve araçları yeteri kadar gelişmeden uygulamaya geçilmesinden dolayı uygulama aşamasında büyük sorunlar yaşanmıştır. Türkiye’de kalkınma ajansı temelleri ve çalışmaları incelendiğinde Yeni Bölgeselcilik anlayışının bazı araç ve politikalarından plan hedeflerinde bahsedildiği görülmektedir. Fakat uygulama aşamasında ilk plan daha fazla başarısız olmakla beraber ikinci planda sadece belirli sektörlerde kümelenme stratejileri uygulamada başarı sağlandığı görülmektedir.

Tüm plan bölgelerinde mevcut kaynakları bölgeler arası gelişme ve farklılıklarını yönlendirirken ülkesel ve toplumsal uyumun ve bütünleşmenin esas alınması kalkınma ajansları tarafından yapılması gereken başlıca görev olmalıdır. Ülke politikalarında fiziki plan olmadığı ve bölge planları henüz oturmadığı için bu iki ülkesel ve bölgesel politikaların arasındaki toplumsal uyumun bütünleşmesi ve ortak ağ sistemleri ile kalkınma ajansları bölge planları ve yasada adı geçmesine rağmen henüz uygulanmayan mekânsal strateji planları ile sağlamalıdır.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu makale Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı’nda ‘Yeni Bölgeselcilik Anlayışı ve Türkiye’de Uygulanan Bölgesel Gelişim Politikaları’ adlı tez çalışmasından üretilmiştir. Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi tarafından makalenin kontrol ve düzenleme sürecinde yardımcı olan tüm editörlerine sonsuz teşekkür ederiz. Makaledeki bütün bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallara uygun olarak yazılmıştır. Makalede Etik Kurul Kararı gerekmemiştir.

Kaynaklar

- Akgül, B., ve Efe, M. (2010). Dünyada ve Türkiye’de Bölge Planlama Çalışmaları ve Bunların Karşılaştırılması. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19(4), 19-24.
- Akpınar, R. (2007). Bölgesel Gelişim Politikalarında Yaşanan Değişim: Yeni Bölgeselleşme Paradigması ve Uygulamaları. *Erişim Adresi* (11.08.2017): <http://www.kentli.org/makale/akpinar>
- Akpınar, R., Taşçı, K., ve Özsan, M. E. (2011). *Teoride ve Uygulamada Bölgesel Kalkınma Politikaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Allmendinger, P. ve Tewdwr-Jones, M. (2000). *Spatial Dimensions And Institutional Uncertainties Of Planning And The New Regionalism*. European Urban and Regional Research Centre, Department of Land Economy, University of Aberdeen, 18, 711-726.
- Altun, A. (2009). *Avrupa Birliği’nde ve Türkiye’de Yeni Bölgeselcilik Anlayışı Çerçevesinde Bölgelerarası Gelişmişlik Farklılıkları ve Yakınsama*. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 210s, Kütahya.

- Arslan, E. (2010). Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları. Kamu-İş , S: 85-108, Konya.
- Atalık, G. (1989). Bölge Planlamasına Giriş. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi. İTÜ Matbaası, İstanbul.
- Ayna, Y. E. (2011). Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Kalkınma Ajansları (Yüksek Lisans). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya. Erişim Adresi (05.10.2018): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonuc/032014,1.jsp>
- Bakır, H. ve Tuncel, C. O. (2010). Yenilik Temelli Bir Bölgesel Gelişme Sürecinde Kalkınma Ajanslarının Yeri. İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 1(4), 19-41.
- Çakmak, H. K. ve Erden L. (2004). Yeni Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları ve Kamu Destekleme Politikaları: Türkiye'den Bölgesel Panel Veri Setiyle Ampirik Bir Analiz. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 77-96.
- Demir, E. (2016). Bölgesel Kalkınmanın Finansmanında Kalkınma Ajanslarının Rolü: Daka Örneği (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Erzurum. Erişim Adresi (05.12.2018): <https://d1wqtxts1xzle7>.
- Deviren, N. V. ve Yıldız, O. (2014). Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımın Türkiye'deki Bölgesi Kalkınma Politikalarına Etkileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Dinler, Z. (2012). Bölgesel İktisat,,: Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa.
- Dulupçu, M. A., Sungur, O. ve Keskin, H. (2010). Bölgesel kalkınmada yeni yaklaşımlar ve Türkiye'de kalkınma planlarına yansımaları: Kalkınma planlarının yeni teoriler açısından değerlendirilmesi. 6. Ulusal Coğrafya Sempozyumu.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2006). Yeşilirmak Havza Gelişme Projesi Bölgesel Ana Planı. Erişim Adresi (01.12. 2018): <http://www.sbb.gov.tr/>
- Elmas, G. (2004). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Bölgesel Politikalar. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F: Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 15 (50), 115-136.
- Elmas, G. (2008). Türkiye Açısından 'Bölge Kalkınma Ajansları' Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Ekonomik Yaklaşım Association*, vol. 19(Special), pages 165-182.
- Erzi, G. (2004). Türkiye'nin Bölgesel Gelişim Süreci ve Yeni Bölgecilik (Yüksek Lisans). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Üniversitesi, İstanbul. Erişim Adresi (02.05.2019): <https://polen.itu.edu.tr/xmlui/handle/11527/8104>
- İZKA. (2010). İzmir Kalkınma Ajansı 2010-2013 Bölge Planı Raporu. İzmir. Erişim Adresi (09.07. 2019): http://www.izka.org.tr/01_bolgeplani.pdf
- Karaarslan, G. (2008). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Bölgesel Politikalar ve Kalkınma Ajansları (Yüksek Lisans). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keskin, H. ve Sungur, O. (2010). Bölgesel politika ekseninde yaşanan dönüşüm: Türkiye'de kalkınma planlarında bölgesel politikaların değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 271-293.
- Özaslan, A. ve Ünlü, H. (2015). Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikalarında Değişim ve Kalkınma Ajansları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 64-83.
- Özmen, F. (2004). Yeni Bölgecilik Anlayışı ve Kalkınma Ajansları. (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Isparta. Erişim Adresi (01.02.2018):https://books.google.com.tr/books/about/Yeni_b%C3%B6lgecilik_anlay%C4%B1%C5%9F%C4%B1_ve_kalk%C4%B1nm.html?id=1ci0oAEACAAJ&redir_esc=y

- Özmen, F. (2008). AB Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Karşılaşabilecekleri Temel Sorun Alanları. *SDÜ İİBF Dergisi*, 327-340.
- Serin, G. (2006). Türkiye'de Bölgesel Gelişim ve Karaman Örneği. Selçuk Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Sanayi ve Teknoloji Yönetimi Bilim Dalı, Konya. Erişim Adresi (01.10.2019): <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/8233/189443.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tekeli, İ. (1994). Postmodernizm Üzerine, Yayınlanmış Bildiri, 42-45, Ankara.
- Tunçer, M. (2008). Bölgesel Planlama Araçları İçinde Çevre Düzeni Planlarının Yeri, Yöntemi Ve Yönetimsel Sorunları. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, VI. Kamu Yönetimi Forumu.
- Tutar, F. ve Demiral, M. (2007). Yerel Ekonomilerin Yerel Aktörleri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi *İİBF Dergisi*, 2(1), 65-83.
- Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu, (URAK). (2018). İller Arası Rekabetçilik Endeksi. Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu. Erişim Adresi (02.10.2019): <http://www.urak.org/yayinlar/>
- Wheeler, S. M. (2002). The New Regionalism: Key Characteristics of an Emerging Movement. *Journal of the American Planning Association*, 68, 267-278.
- Yıldız, O. (2014). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları Ve Bölgesel Rekabet Gücünün Arttırılmasında Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü: Geka Örneği (Yüksek Lisans) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla. Erişim Adresi (01.11.2019): https://www.researchgate.net/publication/305710703_